

Stödmaterial till “Gissa lagen”
ur materialet:
Sexualundervisning på lättare svenska

Äktenskap – månggifte

*Nikki är kär i och ihop med Elsa och Matti. Nikki vill gifta sig med båda två.
Får Nikki gifta sig med både Elsa och Matti?*

Svar: Nej

Bakgrund:

I Sverige är det inte lagligt med månggifte – det vill säga att vara gift med mer än en person samtidigt. Det är dock lagligt att vara tillsammans, eller ihop, med hur många personer man vill. I vissa andra länder är det lagligt att vara gift med fler än en person. Sedan den 1 juli 2021 erkänns i Sverige inte månggiften som har ingåtts i andra länder, även om de var lagliga i de länderna.

Anledningen till lagen är att man vill sträva efter jämställdhet mellan könen och en likabehandling av makar – något man anser blir svårt vid månggifte då det i de flesta fall handlar om polygyni – det vill säga att en man har flera fruar. Att en kvinna har flera män är mycket ovanligt. Det saknas dessutom lagar som reglerar arv och bodelning vid dödsfall vid månggifte.

Äktenskap – ålder, barnäktenskap

Sarah är 16 år. Hennes släkt vill att hon ska gifta sig med en kille. Sarah vill också gifta sig. Får Sarah och killen gifta sig?

Svar: Nej

Bakgrund:

Alla under 18 år barn. Barn får inte gifta sig i Sverige. Vuxna får inte heller gifta sig med barn. Man måste vara 18 år för att få gifta sig, utan undantag. Ett äktenskap som ingåtts utomlands erkänns inte i Sverige som giltigt om någon i paret var under 18 år när de gifte sig. Vårdnadshavare har ansvar för att skydda sina barn från att utsättas för äktenskap. Det är olagligt att tvinga ett barn att leva i en relation som liknar ett äktenskap. Ingen får tvinga eller lura ett barn att resa till ett annat land för att gifta sig där. Det är olagligt och kan leda till fängelse för den som tvingar barnet.

Äktenskap – ålder och kön

Panos och hans pojkvän är 18 år. De vill gifta sig. Deras föräldrar vill inte att de gifter sig. Får Panos och hans pojkvän gifta sig?

Svar: Ja

Bakgrund:

I Sverige får man alltid bestämma själv om man vill gifta sig med någon. Detta gäller för alla – oavsett kön. Släkt eller familj får inte vara med och fatta det beslutet, utan det är helt upp till de som vill gifta sig. Att tvinga eller hota någon att gifta sig är olagligt, och personen/personerna som tvingar någon annan att gifta sig kan få fängelsestraff. Man måste vara 18 år för att få gifta sig. Anledningen till detta är att man alltid har rätt att bestämma själv vem man vill vara i ett förhållande med, och att man behöver vara myndig för att få ingå i ett äktenskap.

Äktenskap – tvångsäktenskap

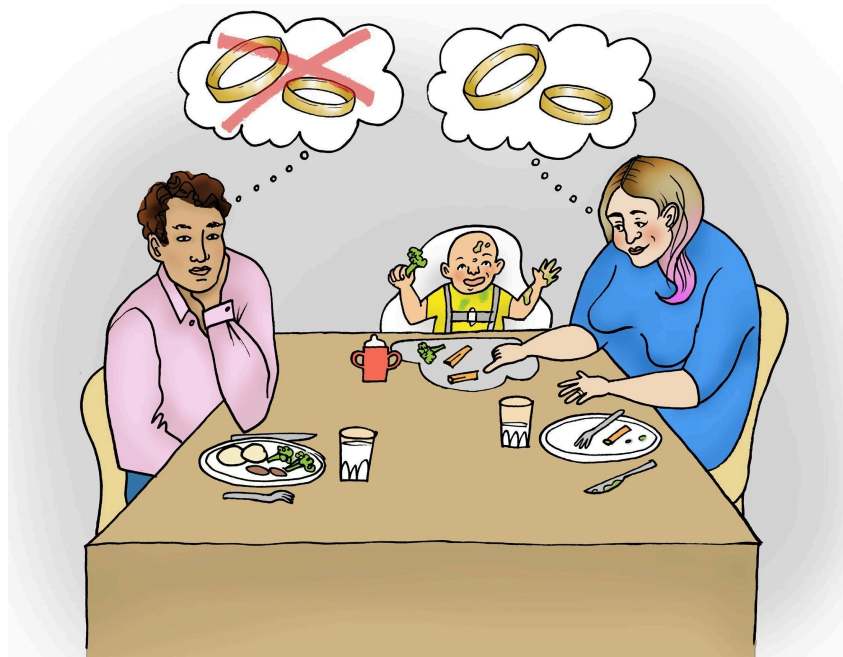
Lejla är 19 år. Hennes föräldrar vill att hon ska gifta sig med en man de känner. Lejla vill inte gifta sig. Får hennes föräldrar bestämma att hon ska gifta sig?

Svar: Nej

Bakgrund:

Alla har rätt att bestämma själva om man vill gifta sig med någon, och i så fall vem man vill gifta sig med. Släkt eller familj får inte bestämma om någon ska gifta sig eller inte, och inte heller med vem. Det är olagligt i Sverige att tvinga eller pressa någon att gifta sig mot sin vilja eller leva i en relation som liknar ett äktenskap. Man får heller inte försöka tvinga någon att gifta sig mot sin vilja. Det är också olagligt att lura någon att resa utomlands för att tvinga den att gifta sig där. Straffet kan innebära fängelse.

Äktenskap - skilsmässa

Aboud och Marianne är gifta. De bor ihop och har ett litet barn. Aboud vill skilja sig. Marianne säger nej.

Kan Marianne stoppa skilsmässan?

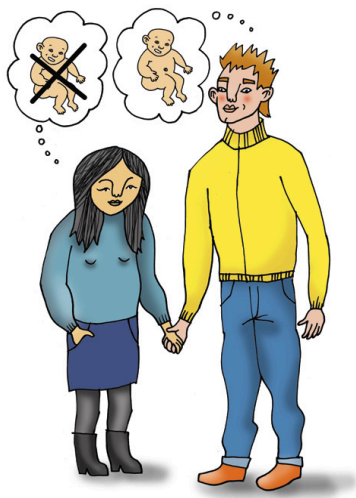
Svar: Nej

Bakgrund:

I Sverige har båda parter i ett äktenskap rätt att själv besluta om de vill avsluta äktenskapet, även om den andra personen vill fortsätta vara gift. Eftersom Marianne och Aboud har ett barn under 16 år, och eftersom Marianne vill att de ska fortsätta vara gifta, behöver de ha en betänketid på sex månader från det att de lämnar in skilsmäsoansökan till Tingsrätten innan skilsmässan går igenom. De behöver inte bo ihop under betänketiden.

Om man ska gifta sig eller skilja sig är det bara personerna i relationen/paret som bestämmer. Ingen annan, till exempel paret familj/släkt eller andra, får bestämma om paret ska gifta sig, skiljas, eller inte får skilja sig. Om den ena personen i ett äktenskap har tvingats ingå i äktenskapet behövs ingen betänketid innan skilsmässan går igenom.

Abort

Alina är gravid. Hon har haft sex med André. André vill ha barn. Alina vill inte ha barn. Hon vill göra abort. Får Alina bestämma själv att hon ska göra abort?

Svar: Ja

Bakgrund:

I Sverige har personen som är gravid rätt att själv bestämma om den vill göra abort, fram till vecka 18. Mellan vecka 18 till vecka 21 och sex dagar kan man göra abort om man får tillstånd från Socialstyrelsen. Vid så kallad sen abort är oftast skälen antingen medicinska (att fostret eller den gravidas hälsa riskeras) eller vid svåra sociala omständigheter. Den svenska lagstiftningen har inte en fast veckogräns utan är anpassad till när fostret antas kunna överleva utanför livmodern. I dagsläget är gränsen satt till 21+6. Efter vecka 22 kan ett foster överleva med avancerad medicinsk behandling.

Det är alltid den som är gravid som har rätt att fatta beslut om en abort. Den andra personen (André i exemplet) får inte bestämma. Anledningen till detta är att man har rätt att bestämma över sin egen kropp, och det är den gravidas kropp som påverkas vid en graviditet. Den andra personen har rätt till stödsamtal om den till exempel hade önskat att graviditeten fortsatte.

Insemination/assisterad befruktning

Ebba är 33 och Karin är 27. De bor ihop och vill ha barn tillsammans. Kan de få hjälp på sjukhuset att bli gravida?

Svar: Ja

Bakgrund:

Personer som är gifta eller sambos har rätt till att få hjälp med att bli gravida, genom exempelvis insemination eller IVF. Detta gäller både för samkönade och för olikkönade par. Även den som är ensamstående har rätt till assisterad befruktning. Innan inseminationen/IVF-behandlingen kan påbörjas görs en medicinsk, psykologisk och social undersökning för att säkerställa att det är lämpligt att inseminationen äger rum. Undersökningen görs för att man vill vara säker på att barnet kommer att hamna i en bra tillvaro – barnets bästa är det man sätter i främsta rummet. Anledningen till att man har rätt till assisterad befruktning är att svenska staten anser att ofrivillig barnlöshet är ett problem som man bör ha rätt att få hjälp med – och detta oavsett vilket kön kvinnans partner har.

Smittskyddslagen

*Peter har hiv. Han tar mediciner och mår bra.
När han har sex använder han alltid kondom.
Nu har Peter träffat en ny kvinna.
Måste Peter berätta för henne att han har hiv innan de har sex?*

Svar: Ja

Bakgrund:

Enligt Smittskyddslagen ska personer som har hiv informera sexpartners om deras hiv-status innan de har sex. Detta beror på att man vill minimera risken för spridning av sjukdomen. Detsamma gäller för t.ex. klamydia och hepatit B som också kan överföras sexuellt. Om personen som lever med hiv går på välinställd behandling så kan virusnivåerna i personens blod sjunka till helt omätbara nivåer. Detta betyder att risken för överföring är minimal. I sådana fall kan behandlande läkare ge personen som lever med hiv ett undantag från informationsplikten, så länge personen praktiserar säkrare sex.

Sexköp

Robert betalar pengar för att ha sex med andra. Får Robert köpa sex?

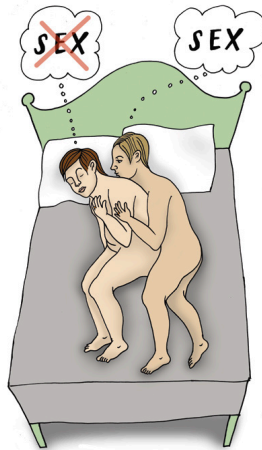
Svar: Nej

Bakgrund:

Enligt Sexköpslagen är det i Sverige olagligt att ge pengar eller annan ersättning för att få ha sex med någon annan. Det är inte olagligt att ta emot ersättning för sexuella tjänster.

Det är inte ovanligt att de som tar emot ersättning befinner sig i socialt och ekonomiskt utsatta situationer. Lagen ska minska efterfrågan utan att kriminalisera den som säljer sex. Syftet är alltså att skydda säljaren från ytterligare utsatthet och att sända en samhällelig signal om att sexköp inte är acceptabelt.

Våldtäkt

*Kim och Heike är gifta. Kim vill ha sex med Heike, men det vill inte Heike.
Får Kim ha sex med Heike?*

Svar: Nej

Bakgrund:

Att ha sex med en person som inte vill det kallas för våldtäkt och är olagligt. Det spelar ingen roll om personerna är ihop eller gifta. Det spelar inte heller någon roll om man har hånglat eller redan har börjat ha sex – om och när den ena personen inte vill längre så måste man avbryta, annars är det en våldtäkt. Det är också olagligt att ha sex med en person som befinner sig i en utsatt situation, t.ex. en person som sover, är påverkad av alkohol eller droger eller har ett psykiskt tillstånd som gör det svårt för personen att uttrycka sitt samtycke. Man får inte tjata, hota eller med våld tvinga en annan person att göra något sexuellt som den inte vill. Anledningen till detta är att man alltid har rätt att bestämma över sin egen kropp, och att själv bestämma om, när och med vem man ska ha sex.

Sexuellt utnyttjande av barn/våldtäkt mot barn

*Martin är 20 år. Han känner en 14-åring som han vill ha sex med.
Får Martin ha sex med någon som är 14 år?*

Svar: Nej

Bakgrund:

Det är inte lagligt för en person över 15 år att ha sex med en person som är under 15 år, även om personen under 15 år själv säger att den vill det. 15-årsgränsen kallas ibland för byxmyndighetsåldern. Anledningen till att byxmyndighetsåldern finns är att man vill skydda barn från att bli sexuellt utnyttjade av vuxna personer. Det är också olagligt för vuxna personer att kontakta barn i syfte att göra något sexuellt med dem – både om man bestämmer träff och om man gör något online.

Åldersgräns för sex

Minea och hennes pojkvän Johan är 15 år. De vill ha sex. Får Minea och Johan ha sex med varandra?

Svar: Ja

Bakgrund:

I Sverige finns en åldersgräns för sex, som är 15 år. Det betyder att en person som är äldre än 15 år inte får ha sex med en person som är yngre än 15 år. Anledningen till detta är att man vill skydda barn från att bli sexuellt utnyttjade av vuxna personer, eftersom man tänker att det finns en maktskillnad mellan barn och vuxna som den vuxna skulle kunna utnyttja. Lagen finns inte till för att hindra två 14-åringar från att ha sex med varandra. Vid allt sex, oavsett ålder, krävs det att alla som ska ha sex vill det. När personerna är nära i ålder och utveckling, till exempel den ena är 16 år och den andra är 14 år och det är uppenbart att det inte förekommit något övergrepp, utdöms inga straff.

Omskärelse av pojkar/snoppar

Daniel har en liten pojke.

Daniel och hans partner funderar på att ta bort pojkens förhud.

Får Daniel och hans partner bestämma att pojken ska omskäras?

Svar: Ja

Bakgrund:

I Sverige är det lagligt att omskära personer med snopp, även i spädbarnsåldern.

Omskärelsen måste utföras av en person som har utbildats i att utföra ingreppet – antingen vårdpersonal eller en religiös ledare. Det är inte lagligt att omskära en person med snopp om personen har uttryckt att den inte vill bli omskuren. Dock så utförs de flesta omskärelser av snopp redan i spädbarnsåldern när barnet själv inte kan uttrycka sin vilja.

Anledningen till att omskärelse av penis är lagligt är bland annat att omskärelse kan anses vara en viktig del av ens kultur och/eller religion, samt att penisomskärelse medför endast små hälsorisker och kan ibland göras av medicinska skäl (trång förhud).

Könsstypning av flickor/snippor

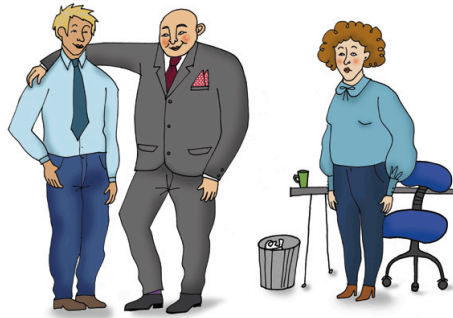
Janetta och Jimmy har en liten flicka. De funderar på att ta bort en del av flickans klitoris. Får Janetta och Jimmy bestämma att flickan ska könsstypas?

Svar: Nej

Bakgrund:

Könsstypning av snippa kallas ibland även för omskärelse. I Sverige är det olagligt att könsstypa personer med snippa – oavsett personens ålder. Det är också olagligt att ta en person med snippa till ett annat land för att den ska könsstypas. Anledningen till detta är att könsstypning av snippa inte har några medicinska skäl och att det gör skada på snippans funktion och kan ge skadliga konsekvenser. Det anses också vara en kränkning av personens kroppsliga integritet. Om det finns risk att en person som söker asyl kommer att bli könsstypad om den inte får stanna i Sverige så kan detta ge skäl till uppehållstillstånd.

Diskriminering

*Gudrun sökte ett jobb som chef på ett företag.
Hon vet att hon är en bra chef, men hon fick inte jobbet.
Företaget tänkte att en kvinna inte kan vara en bra chef, så de anställde en man i stället.
Får de göra så?*

Svar: Nej

Bakgrund:

Att behandla en person sämre på grund av dens kön kallas för diskriminering och är olagligt. Det finns sju diskrimineringsgrunder i Sverige (kön, ålder, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning och funktionsnedsättning). Diskriminering kan också vara t.ex. om en restaurang vägrar att servera ett samkönat par eller om en skola inför ett förbud mot hijab. Den som blir utsatt för diskriminering kan anmäla detta till polis eller till diskrimineringsombudsmannen (DO). Anledningen till diskrimineringslagen är att man vill motverka diskriminering och skydda grupper i samhället som riskerar att behandlas sämre eller inte få sina rättigheter tillgodosedda.

Asyl

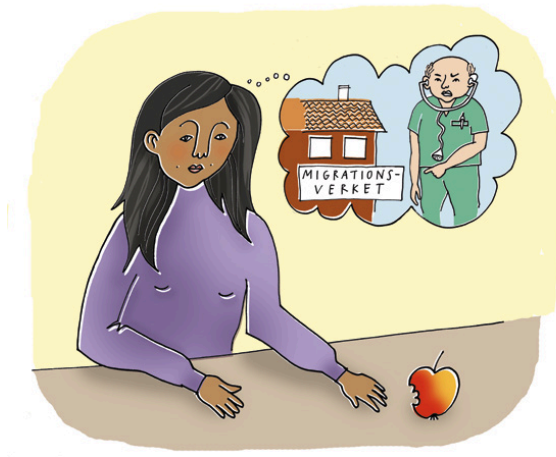
*Akila och Ruth är kära i varandra och lever tillsammans.
De flydde till Sverige för att det är farligt att vara lesbisk i deras hemland.
Ruth blev slagen och hotad.
Har de rätt att få asyl så att de kan stanna i Sverige?*

Svar: Ja (om hemlandets myndigheter inte kan eller vill skydda dem)

Bakgrund:

En person som flyr från ett land där dens sexuella läggning, kön eller könsidentitet kan leda till att den utsätts för fara – såsom våld eller hot och där hemlandets myndigheter inte kan eller vill skydda personen har rätt att få asyl för att stanna i Sverige. Detta beror på att Sverige vill kunna erbjuda en säker plats för personer som av olika anledningar inte kan leva ett säkert liv i sitt hemland. Eftersom det finns mycket förtryck i världen riktat mot exempelvis kvinnor och hbtq-personer så har man kommit fram till att kön, sexuell läggning och könsidentitet ska kunna ge asylskäl.

Hiv och uppehållstillstånd

Melanie har hiv. Hon har precis flyttat till Sverige.

Hon är rädd för att gå till doktorn. Hon tror att hon inte får stanna i Sverige om de får veta att hon har hiv.

Kan Migrationsverket säga att hon inte får stanna bara för att hon har hiv?

Svar: Nej

Bakgrund:

En asylsökandes hiv-status påverkar inte ens asylprocess negativt. Migrationsverket kan inte, och vill inte, säga att en person som lever med hiv inte får stanna i Sverige på grund av personens hiv-status. Alla som vistas i Sverige har rätt till gratis testning och behandling för hiv och andra STI:er. Alla personer i världen ska ha rätt till god hälsa och den vård som de behöver, och att bära på en sjukdom är inte något som kan påverka ens asylprocess.

Sexualundervisning i skolan

*Lärarna på en gymnasieskola vill inte ha lektioner om kroppen och sex.
Så eleverna får ingen information om kroppen och sex.
Får lärarna göra så?*

Svar: Nej

Bakgrund:

Att få kunskap om kroppen och sex är en rättighet, som skyddas av lagen. Sexualundervisning är ett obligatoriskt ämne i skolan sedan 1955 och det är rektorns ansvar att säkerställa att alla elever på skolan får kunskap om Sexualitet, samtycke och relationer. Anledningen till detta är att man behöver ha kunskap om sin egen kropp, om sexualitet, hiv/STI, reproduktion och sexuella och reproduktiva rättigheter för att kunna ta tillvara på sin sexuella hälsa.